

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE "A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES"**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд. техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг – габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон. наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

представлені в колективному «Довіднику мов американських індіанців» (1911). Він один із перших звернув увагу на теоретичне значення вивчення мов американських індіанців. В етнографії, на думку Боаса, на зміну загальним теоріям повинен прийти ґрунтовний і безпристрасний аналіз усіх сторін життя кожного народу [2, с.369]. Слід зазначити, що Боас сповідував рівність усіх мов світу, був непримиренним антирасистом.

Працю Боаса (дослідження індіанських мов) продовжив його учень Едуард Сепір (1884-1939). За освітою він був антропологом, щопозначилося на його науковому світогляді. Найвідомішою працею вченого є «Мова», яка вийшла друком у 1921 р. Стосовно дослідження мови і мислення, то, за переконанням Сепіра, вони взаємопов'язані, однак «межі мови і мислення не збігаються. Мову можна вважати лише зовнішньою гранню мислення на найвищому, найзагальнішому рівні символічного вираження» [4, с.140]. У цій цитаті відчувається відгомін думок Гумбольдта. Надзвичайно актуальним є положення Сепіра, що впливає з функції соціальної солідарності, про важливу роль мови у становленні й розвитку національної самосвідомості.

Отже, аналіз таких лінгвістичних досліджень дає можливість вирішити багато лінгвокультурологічних проблем, які залишаються актуальними і в наш час.

Список використаних джерел

1. Franz Boas. The Classification of American Languages. American Anthropologist. 1920. Vol. 22. P. 367-376.
2. Johann Leo Weisgerber. Zweimal Sprache, 1973. 203 s.
3. Гумбольдт В. фон. О различии строенияч еловеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества. *Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию*. Москва. Прогресс, 1984. 245 с.
4. Swadesh M., Edward Sapir, «Language». 1939, v. 15, № 2; 1966. P 134-167

БОЙЧЕНКО М.І., д.філос.н., професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ЦІННОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШІ ТА ВАРТОСТІ ЛЮСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Свогочасу досягнення у розвитку Штучного Інтелекту (ШІ) викликали у деяких соціальних критиків алармістські настрої, спрямовані на застереження від тієї надмірної влади, яку ШІ отримує над людством загалом і кожним з нас зокрема. Втім, як завжди у випадку з якоюсь новою технологією, успішна практика її використання доволі швидко притишує, а згодом і зводить нанівець

пусті погрози критиків і незначні незручності перехідного етапу. Так трапилося і з ШІ – повсюдно використовують не лише комп'ютери, але й Інтернет, смартфони та інші гаджети, які перетворюють у багатьох своїх стосунках вже сьогодні людину більше на додаток до певної мережі ШІ, підключення до якої відбувається через якийсь гаджет. Втім, чи настільки поглинає людину ШІ, а точніше, чи здатен взагалі ШІ поглинути людину? Відповідь на це питання є доволі очевидною, якщо не встрягати у плутанину розгалужених наслідків використання ШІ, а подивитися на самі витoki існування ШІ, тобто, подивитися на ті обставини, які уможливають будь-яке його функціонування, так би мовити на кантіанські умови можливості ШІ.

ШІ постає як функціональне втілення тих запитів (а також інструментальна відповідь на них), які мають своїм незамінним і єдино можливим джерелом людські вартості. Інакше кажучи, ШІ не має ніякої іншої доцільності, окрім людської. Він не може захотіти, не може поставити собі якусь мету за межею тих, які ставить йому людина. Так, ШІ може ставити собі певні інструментальні завдання, що уподібнює його діяльність до людської. Однак, ШІ не має за цими завданнями певних вартостей ШІ – і не може мати за визначенням. ШІ не має кохання, не має любові до батьківщини, не має друзів і багатьох інших речей, які роблять людину людиною. Без цих вартостей людина не може жити, заради них вона готова йти на все, навіть на смерть. Однак, ці вартості навіть близько не можна порівняти з трьома законами робототехніки С'юзен Келвін, які запропонував свого часу Айзек Азімов – коли створював модель можливого майбутнього, у якому роботи (як втілення ШІ) тотально живуть поруч з людиною [1]. Навіть якщо ці закони робототехніки нагадують людські, то лише тому, що створені людиною. Однак, у роботів повністю відсутнє те, що називають мотиваційною силою. Замість мотивації у них працює виконання команд програми.

Цю відмінність між людиною і ШІ можна чітко відобразити за допомогою розрізнення цінностей як функціонально-інструментальних втілень вартостей та самих вартостей як самодостатнього джерела мотивації людської поведінки [2]. Вартості мають невичерпний мотиваційний потенціал і можуть бути інтерпретовані за допомогою невизначено великої множини цінностей – вони породжували доволі багато специфічних цінностей у різних соціальних системах і ще будуть породжувати ще більшу їхню кількість у майбутньому. Тоді як цінності є лише однозначно визначеними у межах тієї чи іншої соціальної системи – ця визначеність ґрунтується на їхньому однозначному функціональному визначенні: кожна цінність або ж втілюється функціонально у визначені способи, або ж не є цінністю (є пустою цінністю). Вартості мають

екзистенційно-антропологічну значущість, тоді як цінності – соціально-інституційну в рамках конкретних соціальних систем.

ШІ досконало виконує визначені функції – набагато краще за будь-яку людину. В цьому стосунку нерідко ШІ вже є ціннішим за людей. Наприклад, у сфері економіки роботи і цілі автоматизовані фабрики вже успішно витісняють традиційних працівників. У близькій перспективі ШІ буде керувати пристроями, які створюватимуть цінності набагато ефективніші за те, що спроможна створювати людина – у сфері права чесніше і точніше, у сфері медицини непомильніше у технічному виконанні, навіть у сексуальній сфері більш вигадливіше і відповідніше до потреб клієнта. Але чим досконалішим буде ШІ як слуга, тим очевиднішим стає його неспроможність як пана – він не здатен ані на вольові вчинки, ані на почуття, ані на самостійні судження, а лише на їхню імітацію.

Безумовно, що, мірою зростання залежності людства від взаємодії з ШІ, зростатимуть ризики для людства потрапити у ситуацію, коли ШІ буде причиною (але не призвідником) нещасних випадків і навіть масштабних техногенних катастроф [3]. Однак, ніколи ШІ не можна буде звинувачувати у цьому – лише його розробників і програмістів. Втім, враховувати таку небезпеку варто і слід убезпечувати себе від неї наперед. Однак, ШІ сам не може «забажати» смерті людям.

Те, заради чого люди починають чи припиняють комунікацію, спроможні визначати лише самі люди – завдяки властивим їм вартостям. Але те, як удосконалювати цю комунікацію, буде все більшою мірою залежати від використання ШІ – це збагачуватиме і урізноманітнюватиме цінності цієї комунікації, тобто ті способи, у які люди її здійснюють.

Список використаних джерел

1. Азімов, Айзек (1987). *Я - робот. Науково-фантастичні оповідання* /пер. з англ. Д. Грицюка. Київ: Веселка.
2. Бойченко, Михайло (2023). Щодо вжитку термінів «вартості» і «цінності» в українській філософії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія*. 1(8), с. 9-13. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2023/8-2/8>
3. Boichenko, Mykhailo (2021). Human Evolution: the Limits of Technocentrism. *Anthropological measurements of philosophical research*.#19. 2021. P. 15-22.<https://doi.org/10.15802/ampr.v0i19.235956>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.